

Dr. Forgács Rezső élete, munkássága és a Galilei Kör gyógyszerészi szakosztálya

dr. Szmodits László

Dr. Forgács Rezső neves magyar gyógyszerész (1887-1927) a kora jellegzetes kiválósága volt. Pályarajzát és a sokoldalú munkásságát az alábbiakban foglaljuk össze.

A Zala megyei Ligetváron (Dráskoveczen) született 1887. augusztus 15-én. Elemi iskolai tanulmányait itt végezte. A középiskola hat osztályának az elvégzése után gyógyszerészi pályára lépett. Kora ifjúságától kezdve a csak nála tapasztalt hihetetlen fanatizmussal, oldhatatlan tudásvágygal küzdött mindenért, ami szép, ami becsületes és amit egyénisége célul tűzött maga elé. Gyakornoki és a segédi idejét letöltve a Budapesti Tudományegyetemen folytatta a felsőfokú tanulmányait. Itt is fáradhatatlan ambícióval működött mint mindenütt. Végtelen szorgalommal tanult. Itt 1909-ben gyógyszerészi, 1910-ben gyógyszerészdoktori oklevelet szerzett. Értekezésének címe: „A Cocain, Béta-eucain, Novocain és Stovain minőleges kimutatásáról és mennyiségi meghatározásáról”. Még egyetemi hallgatóként a budapesti Gyógyszerészhallgatók Segély- és Önképző Egyesületének keretében *Andriská Viktorral* és *Lőrincz Ferencsel* részt vett a gyógyszerészi muzeális értékek gyűjtésében. A lelkes munkájuk révén szép gyűjtemény jött létre, melyet a gyakornoki tanfolyam Aggtelek utcai helyiségében helyeztek el (1). Később a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület védnöksége alatt az Egyetemi Hallgatók Segély- és Önképző együletének munkabizottsága kezelte, őrizte és gyarapította. A pályáját nagyobb részt alkalmazottként vidéki gyógyszerárakban töltötte. Személyes tapasztalatai révén a gyakorlati gyógyszerészet terén a sürgősen megoldandó problémák és az alkalmazott gyógyszerészek biztos jövője foglalkoztatta. Ezért kapcsolódott be a Gyógyszerészsegédek Országos Szövetsége és a Galilei Kör gyógyszerészi szakosztályának munkálataiba.

A Galilei Kör alapításának előzményei

A XX. század elején mindjobban előtérbe kerültek a baloldali polgári radikális eszmék. Ezek a nézetek szemben álltak a kor nagybirtok-rendszerével, a klerikalizmusával és a nemzetiségi elnyomással. Előbb, 1901. január 23-án megalapították a Magyar Társadalomtudományi Társaságot. Ennek célja a szociológia, a társadalmi lélektan és a gyakorlati szociálpolitika volt. Irányításában *Jászi Oszkár*, *Pikler Gyula*, *Somló Bódog* és *Braun Róbert* vettek részt. A „Huszadik Század” volt a Társaság folyóirata. A Szabadgondolkodók Ligája 1905-ben alakult meg, mely a külföldi radikális eszmék hazai terjesztését tűzték ki célul, amely együttműködött a Társadalomtudományi Társasággal. Közben a Társaság 1906-ban egy Szabad Iskolát hozott létre a munkásfiatalok oktatására. Már az első tanévben 241 hallgató vett részt az előadásokon. Ebben az időben az ország egyetemeire és főiskoláira már

Magyar Gyógyszerésztörténeti Társaság
www.gyogyszeresztortenet.hu
2018 május 01.

újabb társadalmi osztályok gyermekei is bejutottak. Ekkor már a kispolgári fiatalok alkották a hallgatók többségét. Közülük már egyre többen hallgatták a Társadalomtudományi Társaság előadásait. Ezért a Szabadgondolkodók Magyarországi Egyesületében 1908-ban felvetődött egy baloldali egyetemi ifjúsági szervezet létrehozásának a terve (3).

A Galilei Kör alapítása

Pikler Gyula a neves olasz csillagász, fizikus és természettudós, *Galileo Galilei* nevét ajánlotta ehhez az „*éppur si move*” híres szállóigéje elszántságával. Az alapító ülést 1908. november 22-én tartották 256 alapító taggal. Célja a baloldali radikalizmus társadalmi eszméinek és a modern természettudományos ismeretek terjesztése volt az egyetemisták körében. A Kör első elnöke *dr. Polányi Károly* volt.

A Galilei Kör elnökei

A Galilei Kör elnökei (1908-1918)

NÉV	ÉV
DR. POLÁNYI KÁROLY	1908. X. 1.
SZÉKELY ARTÚR	1909. X. 1.
DR. POLÁNYI KÁROLY	1910. VII. 1.
SZÉKELY ARTÚR	1910. X. 1.
DR. FORGÁCS REZSŐ ellenőr	
LÓRÁND JENŐ	1911. VII. 1.
DR. RUBIN LÁSZLÓ	1911. X. 1.
SOMOGYI JENŐ	1912. VII. 1.
DR. KÓSA MIKLÓS	1912. X. 1.
DR. TURNOWSKY SÁNDOR	1913. II. 1.
DR. RUBIN LÁSZLÓ	1913. X. 1.
RUTTKAY-NEDECZKY BÉLA	1914. II. 1.
DR. DARVAS SIMON	1915. II. 1.
DR. RUDAS ZOLTÁN	1915. X. 1.
DR. SISA MIKLÓS	1916. I. 1.
szakosztályi vezetőket választottak	1916. X. 1.
DR. SISA MIKLÓS	1916. X. 10.
intéző bizottság	1916. XII. 1.
intéző bizottság	1917. II. 1.
DR. SISA MIKLÓS	1918. II. 1.

Ennek is a célja a polgári radikalizmus társadalmi eszméinek és a modern természettudományos ismeretek terjesztése volt az egyetemisták és a munkások körében. Az alapítást követően azonnal létrejött az orvosi, a bölcsész és a jogi szakosztály. Az 1909. évi közgyűlésen 871 tag közül 40% volt az orvos és gyógyszerészhallgatók száma. A gyógyszerészi szakosztály 1909 márciusában alakult meg. Ekkor 68 gyógyszerészhallgatót tartottak nyilván. A gyógyszerészek 1912. évi névsora az alábbi táblázatban található (5). Azonban a fenti szám 57-re csökkent. A Galilei Kör előadásain felnőttek, köztük *Bayer Antal* és *Koritsánszky Ottó* is részt vettek.

Magyar Gyógyszerésztörténeti Társaság
www.gyogyszeresztortenet.hu
2018 május 01.

A GALILEI KÖR GYÓGYSZERÉSZI CSOPORTJÁNAK TAGJAI 1912-BEN

<i>NÉV</i>	<i>LAKÓHELY</i>
AMBRUS TIBOR	
BLUMBER RAOUL	Temesvár
BOLGÁR IMRE	
BODOR LAJOS	
BOKOR FERENC	
CSERMÁK MIKLÓS	
DALIBOR LÁSZLÓ	
DÁRDAY ALADÁR	Balatonalmádi,
DÉNES JÓZSEF	
DEUTSCH MIKSA	Nyíregyháza,
EISLER LEÓ	Léva,
ENDRÉNYI ÁRPÁD	Hódmezővásárhely,
FAITH OLGA	
FISCHMANN SÁNDOR	Budapest,
DR. FORGÁCS REZSŐ	a Galilei Kör ellenőre volt 1910/11-ben.
GELLÉR ANDOR	Nagymaros,
GELLÉR JÁNOS	
GOLDSTEIN NÁNDOR	Tolcsva,
GRÓSZ HENRIK	
GRÜNNER MÓR	Gyöngyös,
GYURKOVITS MARISKA	Nagykároly,
HAJDÚ GÉZA	Ajak, Szabolcs megye,
HARNSTEIN IMRE	Nyíregyháza,
HERZL JENŐ	Ada, Bács-Bodrog megye,
KLEIN LAJOS	
DR. KONRÁD GÉZA	Budapest,
KOPÁCSI SÁNDOR	
LÁSZLÓ JENŐ	
LICHT SIMON	Budapest,
MAJOR KÁLMÁN	Székesfehérvár,
MÉRŐ SÁNDOR	Mándok, Szabolcs megye,
MOLNÁR MIKLÓS	
MOSKOVICS ALBERT	
NAGEL ISTVÁN	Galgóc, Nyitra megye,
NEMÉNYI JENŐ	Budapest,
NEUMANN JENŐ	Budapest,
NIKOLICS MILIVOJ	
OLÁH LÁSZLÓ	Szabadka,
PÁRTOS ANDOR	Budapest,
RIEGER ZOLTÁN	
RIPP ZOLTÁN	Budapest,
ROBOZ VIKTOR	
SCHEIN SÁNDOR	
SCHWARTZ ÁRMIN	Sátoraljaújhely,
SCHWARTZ JÓZSEF	Budapest,
SCHWARTZ VILMOS	Budapest,
SEBESTYÉN IMRE	Budapest,
STEINER HENRIK	Szászvár, Baranya megye,
SZÁNTÓ GYÖRGY	Heves,
SZÁNTÓ ISTVÁN	Budapest,

Magyar Gyógyszerésztörténeti Társaság
www.gyogyszeresztortenet.hu
2018 május 01.

<i>NÉV</i>	<i>LAKÓHELY</i>
SZÁNTÓ SÁNDOR	Budapest,
SZENTMIKLÓSI SÁNDOR	
TÉRI TIBOR	Budapest,
TEUCHER JÓZSEF	Poprád, Szepes megye,
UNGÁR ANDOR	
VARSÁNYI BÉLA	Rákospalota,
VIDOVSKY ISTVÁN	Gyoma, Békés megye,

Összesen: 57 gyógyszerész.

A Gyógyszerészi Szakosztály működése

A Gyógyszerészi Szakosztály önálló tevékenysége 1911-től indult meg. 1911. március 27-én egy vitaestet rendeztek a gyógyszerészképzésről. Akkor még két tanévből állt az egyetemi képzés. *Szentmiklósi Sándor*, a Gyógyszerészi Szakosztály elnöke a bevezetőjében emlékeztetett arra, hogy abban az időben a gyógyszerészi munkakört szerették volna a gyógyszertárakon kívül más területekre is kiterjeszteni. Új tantárgyak, így a közegészségtan és a gyógyszerhatástan bevezetését ajánlotta. A felszólaló **dr. Bókay Árpád** egyetemi tanár arra hívta fel a hallgatóság figyelmét: a gyógyszeriant nem lehet megérteni az élettani és a kórtani ismeretek nélkül. **Dr. Forgács Rezső** szerint: „aki a Gyakornoki Tanfolyamon szorgalmasan tanult, annak az első egyetemi évben jobban kamatoztathatta a tudását. Ő is javasolta a hatástani és a közegészségtani ismeretek egyetemi oktatását. Hiányolta az elegendő kémiai és farmakognózi mikroszkópos gyakorlatokat és a szerves kémia részletesebb tárgyalását.

A következő vitafórum keretében április 24-én a gyógyszerészi kamara-tervezetekről vitatkoztak. **Dr. Forgács Rezső** tárgyalta az 1876 óta folytatott küzdelmet és az azóta beterveztett kamarai tervezeteket ismertette: 1876: **Jármay Gusztáv**-féle, 1884: **Hintz György**-féle, 1896: **Wéhner Ede** indítványára felterjesztett **Harmos-Zboray**-féle, 1897: **Lukács István**-féle, 1898: **dr. Varságh Zoltán**-féle, 1907: **Bokor Adolf**-féle, 1908: **Muzsa Gyula**-féle és az 1911: **dr. Szelényi Árpád**-féle. Ezek és későbbi kamarai tervezetek egymásra épültek, lépést tartva a kor követelményeivel. **Dr. Forgács Rezső** a gyógyszerészi kar erkölcsi színvonalának emelése céljából vetette fel ezt az ügyet. Rámutatott, **Muzsa Gyula** tervezete konzervatívabb volt **Bokor Adolf** liberális felterjesztéséhez képest. Majd a porosz és a bajor gyógyszerészi kamarákról szólt. A Galilei Kör álláspontját négy pontban fejtette ki:

1. a felállítandó kamarában a tulajdonosi és a nem tulajdonosi gyógyszerészi kar egyenlő választójoggal bírjon mind a választmányban, mind a fegyelmi bíróságban is.
2. A létrejövő kamara a lehető legszélesebb hatáskörrel bírjon.
3. A gyógyszerészi kamara a lehető legnagyobb fegyelmi joggal bírjon az ügyvédi kamarához hasonlóan.
4. A kamara széleskörű autonómiával bírjon.

Magyar Gyógyszerésztörténeti Társaság
www.gyogyszeresztortenet.hu
2018 május 01.

Csak így tudják megvédeni a kari érdekeket. **Zoltán Béla, Csikós Ádám, Koritsánszky Ottó** és **dr. Szelényi Árpád** helyeselték a Galilei Kör kívánalmait, de a részletes vita sajnos elmaradt. A Galilei Kör már 1914-ben csatlakozott a Magyarországi Szociáldemokrata Párthoz, majd 1918 második felében jogutód nélkül feloszlott. A korabeli hatóságok baloldali felforgatással vádolták meg őket.

A „Gyógyszerészek Lapja” 1912. március 17-i számában **Szántó Sándor** azt kérte a Segédszövetség tagjaitól, hogy a szövetség alakuljon át szakszervezetté és lépjen be a Szakszervezeti Tanácsba. Ezt a javaslatot akkor még nem fogadták el. **Forgács Rezső** indítványára néhányan azt közölték: „helyes, ha a tagok egyenként lépnek majd be a Magyarországi Szociáldemokrata Pártba és ott megalakítják a Gyógyszerészségédek Szakszervezetét”. Akkor ezt is elutasították. Ez a véleménykülönbség két táborra osztotta a szövetséget. A radikálisok létrehozták 1913-ban a „Gyógyszerészségédek Lapja”-t. Az eredeti grémium pedig Gyakorló Gyógyszerészek Országos Szövetsége néven működtek tovább és a „Gyógyszerészek Lapja” maradt a folyóiratuk.

További élete és tudományos működése

Forgács dr. végigharcolta az I. Világháborút. Kötelességtudással hajtotta végre a katonai parancsokat. A feljebbvalói és kortársai is csodálkoztak a fáradhatatlanságán. A leleményességét is arra használta, hogy a katonai vonat tetején burgonyát természetett. A katonai szolgálatával együtt járó terhek sajnos kikezdték az egészségét. Az akkor szerzett betegsége, bár hosszú éveken át gyógyultnak vélték, sajnos időnként kiújulva nehezítette későbbi tevékenységét. Ezért élete végéig együtt élt a meglévő korábbi panaszaiival. A publikálás volt a munkásságának a másik fontos területe. „Tradesman” álnéven napilapokban megírta háborús élményeit. Mint gyakorló gyógyszerész belülről látta a hazai gyógyszertárak helyzetét és a gyógyszerellátás problémáit. A szakmapolitikai írásai közül csak néhány címet emelünk ki: „titkos szerekről és az ellenük való küzdelemről” (1912), Gyógyszertárak hitelképességének növelése a teheralapok nélkül (1918), „Törvénytervezet a gyógyszertári jogadományozás igazságos reformjához” (1918),

Szakmai kérdésekről is sokat publikált: „Néhány szó a receptek elkészítési módjáról” (1918), „Útbaigazítások a kézi eladáshoz a modern gyógyszerhatástan szempontjából” (1918-1919), „A kenőcsök mikroszkópos vizsgálatáról” (1918), „Hyoscin vagy scopolamin” (1918), „Frissen sterilizált növényekből készült extractumok” (1919). Néhány történeti tárgyú közleményt is írt. Porlepte sarkokból tíz körömmel kaparta elő az értékes kincseket. Történeti cikkei: „A Gyógyszerészi Múzeum és a gyakornoki tanfolyam ünnepélyes megnyitása” (1910), „A Gyógyszerészi Múzeum ismertetése” (1910), „A Gyógyszerészi Múzeum” (1918), „Orvostörténeti múzeum, vagy gyógyszerészi múzeum” (1918), „Adatok a régi 1578-1882 közötti orvos-gyógyszerészi irodalom történetéhez” (1918-1919), „Adatok a Népjóléti Népbiztosság gyógyszerészeti ügyosztályának működéséről a proletárdiktatúra alatt” (1919-1920).

Magyar Gyógyszerésztörténeti Társaság
www.gyogyszeresztortenet.hu
2018 május 01.

1917 végén hazatért a frontról és ismét bekapcsolódott a kor eleven szakmai közéletébe. A Vidéki Gyógyszerészek Országos Szövetségének egyik alapító tagja volt. Ezért minden szakmai megmozduláson részt vett és felszólt. Ezért az 1919-ben megalakult Tanácsköztársaság idején a Népjóléti Népbiztosság gyógyszerészi főosztályának vezetője, **Zoltán Béla** őt kérte fel gyógyszerertárak ellenőrzésének állami felügyeletére. Ezzel a gyógyszerészi kar egy régi kívánsága teljesült. Az erről szóló 35. rendelet 1919. május 20-án jelent meg a Népjóléti Közlönyben. Kijelölték a gyógyszerészszakfelügyelőket: **dr. Andriská Viktor, Angyal István, dr. Baradlai János, Gyarmathy Imre, Kazay Endre, Klein Imre, Tischler János és dr. Zalay Dezső** személyében. A szakfelügyelők továbbképzésére tanfolyamot is szerveztek, ahol kiváló gyógyszerészek adtak elő. A gyógyszerészi bakteriológiát **dr. Forgács, Szász Alfréddal** együtt oktatta. **Forgács dr.** a Gyógyszerészeti Főosztályon még szakreferensként is működött. A Tanácsköztársaság bukása után kegyvesztetté vált. **Szántó Sándor** budapesti óbudai gyógyszerkészítő üzemébe került, ahol üzemvezetőként működött a haláláig. Budapesten halt meg 1927. április 6-án halt meg. Mindössze félévszázadot élt. A síremléke a budapesti Farkasréti temető izraelita parcellájában van.

Sajnos a sors kifürkészhetetlen akaratából nem adatott meg neki az a lehetőség, hogy gyógyszerertár tulajdonosként valóra váltsa a terveit. Még fiatal korában teljes mértékben azonosult az 1876. évi közegészségügyi törvénnyel. Szabadgondolkodóként nagyfokú szociális érzés volt benne, minden áron segíteni akart segéd kollégáin. Komoly tudományos felkészültséggel rendelkezett. A Tanácsköztársaság idején kijelentette: „ő csak építésre és az alkotásra hajlandó”. Ezért minden időben nagy hasznára volt a gyógyszerészi karnak. Az egész életpályáján az egyetemes gyógyszerészet javáért működött a hivatásához mért komolysággal. Ezáltal lett kiváló gyógyszerész. **Dr. Forgács Rezsőre** nagyon jellemző volt **Márai Sándor** alábbi szállóigéje:

„Lényeges dolgokat emberek között soha nem a szavak, hanem mindig csak a magatartás és a cselekedetek intéznek el”.